

ня в тих галузях, де публічно-самоврядні органи можуть діяти самі. Завданням реформування системи державного управління, за словами Президента України, є надання громаді реальної можливості самостійно здійснювати управління на своїй території [9].

Література

1. Урядовий кур'єр. — 2005. — 27 квіт.
2. Про адміністративно-територіальний устрій України: Закон України від 4 грудня 1997 р. (не набрав чинності).
3. Концепція адміністративної реформи в Україні. — К., 1998.
4. Про територіальний устрій України: Проект Закону України // Урядовий кур'єр. — 2005. — 22 квіт.
5. Голос України. — 2005. — 16 квіт.
6. Голос України. — 2005. — 28 квіт.
7. Евдокимов В. Б., Старцев Я. Ю. Местные органы власти зарубежных стран: правовые аспекты. — М., 2001. — С. 21.
8. Там само.
9. Урядовий кур'єр. — 2005. — 28 квіт.

УДК 342.2(460)

В. О. Міхальов

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛІСТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ІСПАНІЇ

Оптимальне вирішення проблеми територіальної організації держави має важливе значення не тільки для здійснення управлінської діяльності в загальнонаціональному масштабі і на місцях, а і для самого існування держави. При цьому з бігом часу можуть мінятися умови життєдіяльності суспільства, що потребує постановки нових завдань у ході державного будівництва. У зв'язку з цим форма територіальної організації держави може змінюватися, реформуватися.

Реформування адміністративно-територіального поділу держави — природний процес, обумовлений економічними, політичними, історичними, етнічними, мовними, демографічними, конфесійними, географічними та іншими факторами.

Шляхом такого реформування пройшло багато держав. Особливий інтерес викликають держави, які для вирішення питань, що були поставлені перед ними, обрали оригінальні форми і способи.

Порівняно новим явищем є регіоналістська держава, яка з'явилася і розвивалася після Другої світової війни в Італії та Іспанії [1]. (Деякі автори називають Італію «обласною державою» [2], а Іспанію — державою регіонів [3; 4].

З середини 70-х рр. XX ст. в Іспанії після смерті генерала Франко розпочався процес демократичних перетворень економічної, політичної та соціальної систем, наслідком якого в 1978 р. було прийняття Конституції Іспанії.

Як відомо, Іспанія як держава почала формуватися навколо двох історичних областей — Кастилії та Арагони, що об'єдналися в боротьбі за відвойовування (Реконкісту) корінним населенням захопленої маврами (арабами) частини Піренейського півострова, — і стала поступово приєднувати території з народами, що розселилися там. По мірі визволення окремих провінцій від маврів утворилося декілька самостійних держав. Невдовзі після перемоги над маврами католицька віра та кастильський діалект іспанської мови стали панувати на більшій частині території Іспанії [5]. Все це зумовило прагнення окремих областей, особливо населених басками і каталонцями, к самостійності.

Каталонці добилися місцевого самоврядування у 1914 р., а в 1932 р. республіканські установчі Кортеси прийняли Закон про автономний округ Каталонії, згідно з яким було обрано каталонський парламент і утворено місцевий уряд. Але в 1939 р. після захвату області франкістами було видано декрет про відміну автономії.

Не менше прагнення до самоврядування виявляла Держава Басків. Її право на автономію вперше було підтверджено ще в 1425 р. В період Другої Республіки (1931–1936) її автономія була відновлена, а в 1937 р. ліквідована франкістським декретом. Протягом майже чотирьох десятиліть диктатури Франко каталонці і баски вели боротьбу за відновлення своїх прав [6].

Необхідність перебудови місцевого управління після смерті генерала Франко, пояснювалась тим, що процес демократизації країни вимагав вирішення давно назрілої в Іспанії кризи, так званого етнічного націоналізму, головною причиною якого була історична нерівність в економічному становищі розвинутих та відсталих регіонів. Причому за надання самоврядування виступили вже не тільки національні області, а і більшість історичних областей [6].

Іспанія вирішила проблему національних особливостей народів, що її населяли, надав статус автономії всім своїм складовим частинам, але без введення федеративної форми складу (розд. 8), признавши в преамбулі Основного Закону необхідність «забезпечити всім іспанцям і всім народам Іспанії здійснення прав людини, розвитку своїх культур та традицій, мов та інститутів» [7].

Основоположний принцип політико-територіального устрою Іспанії закріплено в ст. 2 Основного Закону. Він встановлює, що «Конституція ґрунтується на непорушній єдності іспанської нації, єдиній та неподільній Вітчизні всіх іспанців; вона визнає та гарантує право на автономію для національностей та регіонів, її складових, та солідарність між ними».

Згідно із ст. 137 Конституції 1978 р. в Іспанії закріплена трирівнева структура територіального устрою держави, яка включає муніципалітети, провінції та автономні спільноти, що засновуються Генеральними Кортесами. Всі вони мають самостійні права при здійсненні своїх завдань.

Керівництво та управління муніципалітетами здійснюється муніципальними радами, що вибираються на основі вільного, загального, рівного та прямого виборчого права за пропорційною системою, та алькадами (мерами). При цьому голоси на муніципальних виборах згідно зі ст. 13 Конституції надаються

також і іноземцям у випадках, передбачених законом чи договором. Алькади обираються радою чи жителями муніципалітетів.

Провінції є об'єднаннями муніципалітетів на основі територіальної ознаки. Керівництво провінціями здійснює зібрання представників чи інші представницькі органи (ст. 141). На загальнонаціональному рівні складена Федерація муніципій та провінцій, що координує зв'язок між ними та взаємовідносини з центром.

Граничні одна з одною провінції, що мають загальні історичні, культурні та економічні риси, а також острівні території та провінції, що становлять собою єдину історичну область, можуть отримати право на самоврядування та створити автономну спільноту. Кожна спільнота має свій статут, який затверджують Генеральні Кортеси. Статути є основним правовим актом спільноти, держава признає та охороняє їх як складову частину національного законодавства (ст. 147).

У процесі формування автономних об'єднань Держава Басків, Каталонія та Галіція, як і раніше, відстоювали свої виключні права. Внаслідок чого виникли побоювання щодо реалізації ними своїх повноважень. Щоб уникнути проявлень сепаратизму, держава пішла шляхом створення автономій і в інших районах Іспанії. Процес автономізації країни був завершений до 1983 р.

На основі Конституції 1978 р. в Іспанії фактично склалися два види автономії — національно-територіальна та адміністративна [8].

У теперішній час на території Іспанії існує 50 провінцій, об'єднаних у 17 автономних спільнот, із яких Каталонія, Країна Басків та Галіція являють собою національно-територіальні спільноти, оскільки охоплюють історичні регіони мешкання відповідних народів — каталонців, басків та галісійців. Відповідно до п. 1 Додаткових положень Основного Закону Іспанії «Конституція надає покровительство та повагу історичним правам національних територій. Теперішній статус національних територій визначається відповідно Конституцією і кожним окремим Статутом про автономію».

Сім автономних спільнот включають по одній провінції (Астурія, Балеарські Острови, Кантабрія, Мурсія, Наварра, Ріоха і столиця — місто Мадрид). Інші 10 автономних спільнот у своєму складі мають по дві та більше провінцій.

За обсягом наданої компетенції автономні спільноти поділяються на два види: з обмеженою автономією і з повною автономією. Крім того, можливе надання і спеціальної автономії.

Найбільш розповсюдженою є обмежена автономія, що охоплює організацію інститутів самоврядування, зміни кордонів муніципалітетів, що знаходяться на відповідній території, визначення функцій муніципалітетів, регулювання планування території, урбанізації і житлового господарства, організацію суспільних праць, сільське господарство та тваринництво, відповідно приписам загальноекономічних планів, планування і будівництво гідротехнічних споруд, ремесла, розвитку культури, викладання мови автономної спільноти, соціальне забезпечення, туризм, охорону здоров'я та інші сфери, що вказані в ст. 148 Основного Закону.

Повна автономія (ст. 149) включає більше коло питань порівняно з обмеженою — всі питання, які спеціально не закріплені Конституцією за державою. Отримання повної автономії можливе при виконанні більш складної, ніж при отриманні обмеженої автономії, процедури, про що вказано в ст. 151 Основного Закону. В теперішній час повною автономією володіють Каталонія, Країна Басків, Галіція та Андалузія.

За рішенням Генеральних Кортесів можливо утворити і спеціальну автономію. Таким спільнотам шляхом видання органічного закону надаються деякі повноваження самої держави. Спеціальною автономією користується Країна Басків, Наварра, Канарські Острови та міста Сеута і Мелілья. Їм надані деякі права з урахуванням їх історичних особливостей.

Література

1. Автопомов А. С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. — М.: Проспект, 2005. — С. 224.
2. Касаткина П. М. Автономия и регионализм (европейская модель) // Очерки конституционного права иностранных государств. — М., 1999. — С. 126.
3. Трещеткова Н. Ю. Вводная статья // Конституции стран Европы: В 3 т. — М., 2001. — Т. 2. — С. 47.
4. Разделение властей. — М.: МГУ; Юрайт-Издат, 2004. — С. 213
5. Энциклопедия: Страпы. Пароды. Цивилизации. — М.: Авапта, 1999. — С. 181–182.
6. Разумович П. П., Савин В. А. Вступительная статья // Испания: Конституция и законодательные акты. — М., 1982. — С. 18–19.
7. Конституции зарубежных государств. — М.: Волтерс Клувер, 2003. — С. 227.
8. Конституционное право зарубежных стран. — М.: Юрма, 2005. — С. 742.

УДК 352.07

А. С. Нестеренко

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ВЛАСНИХ ТА ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ВЛАДИ МІСЦЕВОГО РІВНЯ

Перехід від адміністративно-командної системи до ринкових відносин, розвиток усіх форм власності, законодавчі колізії при закріпленні основ місцевого самоврядування, а також низка інших факторів і насамперед те, що Україна знаходиться на порозі конституційної реформи, вимагають постійного вдосконалення чинного законодавства, в першу чергу — бюджетного. Фактично для всіх держав, які мають декілька рівнів бюджетної системи, однією з найбільш суттєвих проблем є розмежування повноважень між суб'єктами бюджетної діяльності. Подолання політичних, національних та соціальних суперечностей безпосередньо пов'язане саме з цією проблемою і в федеративних, і в унітарних державах.

Проблема розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування постала з моменту виокремлення органів

© А. С. Нестеренко, 2005